

De Kohnstamm-Kuijer-rel

Enige opmerkingen over enkele aspecten

Toen, begin september 1980, in Amsterdam een groot aantal medici bijeenkwam uit allerlei landen om over 'de slaap' te confereren, werd o.a. de aandacht op het feit gevestigd, hoe verschillend de slaapbehoefte is van mens tot mens. 'Onze kwaal is' zo zei een van de deelnemers 'dat wij in het algemeen onvoldoende naar onze biologische klok luisteren. Daarmee bedoel ik' zo zei de spreker 'dat we pas naar bed zouden moeten gaan als we slaperig worden, ook als dat moment na twaalf uur aanbreekt, maar veel mensen gaan veel eerder en liggen dan te woelen. Kinderen luisteren doorgaans beter naar hun biologische klok dan volwassenen. Ze verlangen pas naar bed als ze moe worden. Daarom is het ook onjuist om kinderen *coûte que coûte* om zeven of acht uur naar bed te sturen. Dat heeft soms meer te maken met de eigen behoefte aan een rustige avond dan met de zorgen om de nachtrust van het kind. Sommige kinderen krijgen pas om tien uur slaap en ik zou zeggen: laat ze rustig opblijven.' Enz., enz. (zie de N.R.C. van 5 september 1980).

Dit is een van de vele waarschuwingen voor de onkunde van de medicus als zodanig ter zake van de opvoedingspraktijk buiten zijn onmiddellijke arbeidsgebied.

Vader moet om acht uur op zijn werk zijn of om negen uur, maar hij zit vast aan zijn sociale taken en allicht moeder aan de haren. En: hoe oud zijn de kinderen waarover het hier gaat? En: hoe past dit alles in de algemene houding en gewoontevorming van de kinderen? En is die behoefte van hardwerkende, resp. op andere wijze als volwassene belaste ouders, een ongegronde behoefte tot zekere rustgaranties voor zichzelf?

En: als wij – terecht – zouden streven 'voldoende naar onze biologische klok te luisteren', hoe leren wij dat dan? Alleen door lollig door te rotzooien tot we in slaap vallen? Zeker niet alléén door op 'vaste' tijden aan dat lichaam aandacht te besteden ook als het er niet om roept. Maar hoe leren wij aandacht te besteden aan het lichaam als wij de lichamelijke zelfbeleving laten oplopen tot we inzakken? Leer je zo ook andere aspecten van de lichamelijke zelfbeleving kennen, en verstandig verwerken? Bijv. het gratiegevoel?

Zo drink je dan alcohol tot je dronken bent. En zo eet je tot je barst, of althans: maximaal vol bent. 'Nee, dat bedoel ik niet'. Nee? Bedoelt u überhaupt iets reëels? Drugs kun je

ook nemen omdat je 'het lekker' vindt en 'zolang je het kan insnuiven of opdrinken, enz.'

Wie het kind wil bevrijden van zinloze of onverantwoorde gewoonte-drang, zal wel wat genuanceerder moeten denken dan deze hoogleraar in de psychofysiologie. Wij bedoelen niet er 'standaardmodellen' van te maken. Het begint op de wartaal van een volgend krantenspektakel te lijken. Daar moesten dan de school en de verscholing het ontgelden. Iedereen zegt wel eens wat goeds, maar de hoeveelheid wild of halfwaar gebeweerd overweegt er. Wij kunnen daarom Professor D. Kohnstamm (Ontwikkelingspsychologie, Rijksuniversiteit Leiden) dankbaar zijn voor het bijeenbrengen van dit materiaal¹ met een Woord Vooraf en een drietal eigen artikelen ('De geminachte pedagoog' en 'Uitgewerkte Ergernis', benevens 'Individualiseren en socialiseren').

Kohnstamm is door Kuijers anti-pedagogische pedagogiek heel boos geworden en hij hoopt, dat dit boekje samen met Kuijers boek over 'Het geminachte kind' op de studielijsten van pedagogie-in-opleiding aan academies en universiteiten toegelaten zal worden. Maar – zo voegt Kohnstamm eraan toe: '... Laat geen enkele leraar van een Pedagogische Academie of docent-pedagogiek het in zijn hersens halen de studenten over deze boekjes multiple choice toetsen af te nemen. Want in dat geval komen Guus Kuijer, Mien Bladergroen en ikzelf gezamenlijk deze pedagoog de oren wassen'. Zo is men dan gewaarschuwd.

Aad Nuis wees in zijn in dit boekje opgenomen recensie van Kuijers 'Het geminachte kind' op Kuijers *grondstelling* 'dat je een kind zelf moet vragen wie hij wil zijn' en voegt daaraan toe, dat dit lijkt te impliceren 'dat het kind een gekortwiekte engel is'. Uiteraard is dit een juiste vraag en men zou verdere belangstelling kunnen opgeven voor Kuijers kletsboek. Evenwel, als vele boze leken brengt hij ook allerlei punten niet zozeer aan de 'orde' maar wel ter sprake. Hij ziet evenals vele anderen – o.a. Aad Nuis van zoëven – de 'Vermassing' van de school in hun schoendobouwstijl, of de wenselijkheid de menselijke persoon reeds in het kind te erkennen. Lagerwaard stelt (blz. 9 in dit boekje) dat Kuijers woede 'hoofdzakelijk gericht is' op de volgens Kuijer 'zo denigrerende en machtswellustige instelling waarmee ouders tegenwoordig hun kinderen opvoeden'. Ik dacht niet dat dit nieuw was en ook niet dat juist dit

de negatieve kant was van 'de ouders van tegenwoordig', om maar van dit 'tegenwoordig' te zwijgen.

Renate Rubinstein (p. 16) zegt het met Kuijer eens te zijn 'dat volwassenheid niet "afgeleerde kinderlijkheid" moet zijn, maar integendeel "de kroon op het kinderlijke waarin niets kinderlijks verloren is gegaan"'. U begrijpt: de volwassenheid die deze titel verdient, is de kroon op het 'kinderlijke'. Wij lezen meer leerzaams van deze soort bij Renate Rubinstein: 'Hij (Kuijer) heeft gelijk als hij constateert dat wij het kind minachten (verteederd doen wij dat, natuurlijk) en het beschouwen als een onpersoon', enz. En wij beschouwen het als 'iets dat nog "mens" moet worden en dat zolang het zijn hoogste staat, de volwassenheid, niet heeft bereikt, nog geen individu is, maar een klungelig collectief, enz. Dat wordt, meent zij, door Kuijer erg goed toegelicht. Waarna de 'ontkinderlijkte seksualiteit' bekeken wordt. 'Vrouwen' zo meent R.R. "staan hun mannetje". En die prestatie-visie noemt Kuijer 'onkinderlijk' en zo komt er een gerechtvaardigde slotopmerking: 'Er is geen verschijnsel of er zijn meer duidingen voor' en '... Maar wie wil van een schrijver dat hij voor honderd procent gelijk heeft?'

Gek genoeg constateert een volgende recensent (J. P. Bresser), dat Kuijer zijn gebundelde woede afsluit met 'twijfel over alle individualiserende experimenten in het onderwijs. Alles moet opeens weer collectief' (pag. 24). En zo kunnen wij dan twee kanten uit. En – zo zegt weer een volgende recensent: 'dat je de nieuwsgierigheid van kinderen moet blijven prikkelen, dat je dwarsigheid goed moet vinden in plaats van er kwaad om te worden en dat je kinderen zoveel mogelijk hun eigen gang moet laten gaan, daar kan geen groot mens met goed fatsoen tegen zijn. Integendeel' (blz. 29-30). Dergelijke vage generalisaties zijn niet voor discussie vatbaar. Mijn 'goed fatsoen' zal dus wel te gering zijn voor een toelaatbaar bestaan.

Dolf Kohnstamms reactie volgt dan onder de spiegelbeeldtitel (van Het geminachte kind) nl. als: 'De geminachte pedagoog'. Hij meent dat Kuijer na de eerste gouden griffel 'natuurlijk omarmd geworden (is) door de truttigheid van het Nederlandse kinderboekenwezen'. Kuijer zelf spreekt van 'kirkende' populariteit. En hij (Ku.) deelt mee, dat kinderen 'best geweld mogen toepassen – een vrijheid die ten koste gaat van anderen', omdat . . . : omdat . . . : je je eigen plaats nu eenmaal moet bevechten'. En: 'Agressiviteit is iets menselijks en waarom zouden kinderen

daarom niet agressief mogen zijn?' (pag. 35). Wij leren het van de superieure weter Kuijer: alles wat menselijk is, is goed. – Zelfs zijn geleuter. Je zou je afvragen hoe fijn de jeugd van Kuijer toch wel geweest was en wat hij van zijn onderwijzer-zijn beleefd had. In ieder geval was hij er wel mee uitgescheden. Enz. Misschien mogen wij aan Luidinga's mededeling denken, nl. 'dat Kuijer worstelt met eigen treurige jeugdervaringen' (p. 39). Soms vindt dat zijn gestalten in ressentiment, dat in de vorm van wraakexecuties, romantische noodhulp, of noodhulp in volkomen overgave, enz. zijn zelfherziening vindt. Soms blijft het onopgeloste zelfverheerlijking – de anderen deden het immers niet of te laat! Of het werd agressieve herrietrapperij. En dan mag vooral 'niets kinderlijks verloren' gaan (p. 39), want het kind kreeg niet wat hij nodig had of meende te hebben. Geen eretitels en bekroningen, enz. lossen dat voldoende op. Ook grote en begaafde personen kunnen lijden onder die nooit overwonnen 'verraden jeugd'.

Het 'kinderlijke' is *dan*: wat er gebeurd is, toen je kind was en niet een eenvoudig grondgegeven, maar wat *of* had moeten gebeuren en juist nooit gebeurd is *of* wat er *wel* gebeurd is en nooit had moeten gebeuren.

Op p. 40 zegt iemand, dat een bepaald boek 'integer en dus overtuigend' is. Deze verwarring van morele kenmerken met rationele is vast moreel in orde en integer, maar ze is niet overtuigend. Als op diezelfde bladzijde een ander beweert dat Dolf Kohnstamm 'het echte werk aan anderen overlaat' dan wil ik best aannemen, dat die uitspraak 'integer' is, maar overtuigend is ze alleen voor wie *of* evenmin als die schrijver weet wat Kohnstamm uitvoert *of* voor wie even vooringenomen is als de beschuldiger.

Over de verdere inhoud van deze bundel wil ik verder niet schrijven. De lezer kent nu mijn standpunt. Dit was de zoveelste rel veroorzaakt door anti-pedagogen.

M. J. Langeveld

Noot

1. *Kuijer mooi en lelijk*, Swets & Zeitlinger, Lisse, 1981, 85 blz.

Manuscript aanvaard 12-3-'81